

Advocaat Rico Ligtvoet van Hekkelman: ‘Beleid maken rondom aanpak invasieve soorten loont’

Hoewel gemeenten niet snel aansprakelijk zijn, krijgen ze wel rechtszaken aan hun broek

Gemeenten zijn niet snel aansprakelijk voor een – in de ogen van hun inwoners – gebrekkige aanpak van invasieve exoten. Niettemin worden de verplichtingen uit de Exotenverordening door lokale overheden niet altijd en overal voortvarend opgepakt. Hierdoor kunnen wel aansprakelijkheidsrisico's ontstaan. Deze waarschuwing gaf Rico Ligtvoet, advocaat bij Hekkelman, tijdens een webinar van Stadswerk en het Kennisnetwerk Invasieve Exoten. Hij gaf tips waarmee overheden aansprakelijkheidsrisico's rondom de aanpak van invasieve exoten kunnen beperken.

Auteur: Ralf Pijnenburg

Overheden hebben steeds vaker te maken met invasieve exoten. Denk bijvoorbeeld aan de muskusrat, de halsbandparkiet, de Aziatische hoornaar, de Amerikaanse rivierkreeft en Japanse duizendknoop. In de Exotenverordening is bepaald dat negatieve gevolgen van exoten voor de natuur en biodiversiteit zoveel mogelijk moeten worden voorkomen en/of verminderd. In ons land staat de aanpak van invasieve exoten echter nog in de kinderschoenen, stelde Ligtvoet. ‘De aanpak van invasieve exoten ligt voor het overgrote deel bij de provincies. Invasieve exoten kunnen op verschillende manieren worden aangepakt. Nieuwe exoten moeten zo snel mogelijk worden uitgeroeid, om te voorkomen dat ze zich in Nederland vestigen. Denk bijvoorbeeld aan de Aziatische hoornaar. Soorten die al wijdverspreid voorkomen, zoals de muskusrat, moeten worden beheerst. Hoe de uitroeiing, het beheer en het herstel van aangetaste natuur moeten worden aangepakt, kan van soort tot soort verschillen.’

Rico Ligtvoet
ADVOCaat BIJ HEKKElMAN

Beleidsruimte

Je hebt als provincie dus beleidsruimte en niet iedere invasieve soort hoeft te worden bestreden. Dat is volgens de advocaat bijvoorbeeld afhankelijk van de vraag of er geschikte bestrijdingsmethoden zijn en of de kosten in verhouding staan tot de voordelen. ‘Je hoeft als overheid niet in te staan voor een bepaald bestrijdingsresultaat. Wel is het aan te raden om beleid op te stellen en een plan van aanpak voor invasieve exoten te hebben.’ Ligtvoet wist te vertellen dat acht van de twaalf provincies inmiddels beleid en een plan van aanpak op de plank hebben liggen als het gaat om de bestrijding en het beheer van invasieve exoten.

‘Daarmee kun je als overheid de risico’s rondom aansprakelijkheid flink beperken, mits natuurlijk uitvoering wordt gegeven aan het beleid en de concrete aanpak. De ene provincie is overigens wel verder dan de andere. Ook dit kan risico’s met zich meebrengen. Het loont dus om beleid te maken.’

De Oldambt-zaak

Hoewel gemeenten geen formele rol hebben in de bestrijding van invasieve exoten op grond van de Exotenverordening, kunnen zij als grondeigenaar of terreinbeheerder wel aansprakelijk worden gesteld. Dat is inmiddels enkele keren gebeurd. Opvallend daarbij is dat provincies (vooralsnog) niet worden aangesproken, terwijl zij nu juist de belangrijkste taak hebben bij de bestrijding en beheersing van invasieve exoten. De advocaat van Hekkelman noemde als voorbeeld de Oldambt-zaak. Een inwoner van deze gemeente eiste dat de gemeente de Japanse duizendknoop op gemeentegrond dicht bij zijn huis verwijderde, hoewel deze (nog) niet op zijn grond stond. Ook eiste hij een verbod op het maaien van een zogenoemde ‘duizendknoopgaard’, uit vrees voor verspreiding van de plant naar omliggende percelen. De gemeente zou volgens de inwoner op grond van de Wet milieubeheer de taak hebben om de duizendknoop te bestrijden.

De rechtbank oordeelde echter anders. De Wet milieubeheer kent geen verplichting voor gemeenten om invasieve exoten te bestrijden, aldus de rechtbank. De rechter oordeelde verder over de vraag of de gemeente in dit specifieke geval een zorgvuldigheidsnorm heeft overtreden. Dat is volgens de rechtbank afhankelijk van alle omstandigheden. Het bleek niet duidelijk te zijn of de inwoner in de toekomst schade zou lijden, omdat de duizendknoop op dat moment nog niet op zijn grond aanwezig was. Bovendien was onzeker of de duizendknoop zich in de toekomst wel zou vestigen op zijn perceel. En zelfs dan restte de vraag of de plant afkomstig zou zijn van gemeentegrond.

Niets doen is geen optie

‘De vraag hoe de duizendknoop op een

bepaald perceel terecht is gekomen en of veroorzaakte schade daarvan een rechtstreeks gevolg is, zal vaak lastig te beantwoorden zijn’, stelde Ligtfoot vast. ‘Japanse duizendknoop woekert namelijk razendsnel. Verder was er op dat moment ook geen effectief bestrijdingsmiddel voorhanden. Van een onrechtmatige daad is geen sprake en de gemeente heeft niet onzorgvuldig gehandeld. De inwoner klopte bij het verkeerde loket aan.’ Dat betekent overigens niet dat gemeenten op hun lauweren kunnen rusten, voegde de advocaat daaraan toe. ‘Het is belangrijk om klachten van burgers serieus te nemen en met ze in overleg te gaan. Mijn advies is om naar oplossingen te zoeken binnen de bestaande kaders. Niets doen kan aansprakelijkheidsrisico’s vergroten.’

De Tynaarlo-zaak

De tweede zaak die Ligtfoot aankaart, draait eveneens om Japanse duizendknoop. In de Tynaarlo-zaak kocht een inwoner van die gemeente een woningbouwkavel van de gemeente. Nadat de kavel was geleverd, kwam de inwoner erachter dat er duizendknoop in de directe omgeving aanwezig was. Hij stelde de gemeente aansprakelijk en beriep zich onder meer op kooprijksvermindering omdat hij naar eigen zeggen verkeerd was geïnformeerd. Ook liep de fundering volgens de koper reëel gevaar, waardoor de kavel niet geschikt zou zijn voor normaal gebruik. De rechtbank stelde echter vast dat de kavel geschikt was om op te bouwen en dat er geen sprake was van een gebrek. De bewoner kon niet hardmaken dat de gemeente wist dat er Japanse duizendknoop aanwezig was in de omgeving van zijn kavel. Ook hoefde de gemeente de inwoner niet te informeren over de aanwezigheid van Japanse duizendknoop in de nabijheid van zijn kavel.

‘Indien de gemeente wel weet had gehad van de aanwezigheid van Japanse duizendknoop, had het onder bepaalde omstandigheden zo kunnen zijn dat de gemeente een mededelingsplicht had, antwoordde de advocaat op een vraag vanuit het publiek. Of dat zo is, is afhankelijk van de omstandigheden van het geval. ‘Niettemin ben ik van mening dat je

als gemeente beter wel melding kunt maken, omdat je dan een stukje aansprakelijkheidsrisico uit de weg gaat. Als je de koper vooraf goed informeert, komt het risico bij hem of haar te liggen. Niets doen kan riskant zijn. Het is belangrijk om als gemeente in gesprek te blijven met inwoners over dit onderwerp.’

Zorgplicht van overheden

Op die manier kan een overheid risico’s rondom aansprakelijkheid zoveel mogelijk voorkomen, vertelde Ligtfoot. ‘De algemene maatstaf is dat je als overheid niet beneden de zorg van een goed beheerder mag blijven. Volgens de rechtspraak ben je verplicht om adequaat te reageren op klachten van inwoners en indien noodzakelijk onderzoek in te stellen. Op basis van de uitkomsten neem je eventueel maatregelen.’ Een sprekend voorbeeld is een muskusratzaak in de Krimpenerwaard. Een aantal agrariërs sprak de provincie aan op de in hun ogen gebrekkige bestrijding van de muskusrat en eiste een schadevergoeding. Het Hof bepaalde echter dat de provincie niet hoefde in te staan voor een bepaald bestrijdingsresultaat en gebruik mocht maken van een beleidsmarge. ‘De provincie bleek zorgvuldig te hebben gehandeld door na het ontdekken van de plaag direct het aantal bestrijders structureel uit te breiden en een plan van aanpak op te stellen’, legde de advocaat uit. ‘Er was door de provincie voldoende adequaat gereageerd op klachten van inwoners.’

Dit ligt volgens Ligtfoot in lijn met de vaste rechtspraak als het gaat om de zorgplicht van overheden. ‘Bij waterschappen keert regelmatig de vraag terug of er een verplichting is om droge voeten te garanderen. Dat is niet het geval. Zo kun je eventuele aansprakelijkheid rondom de bestrijding van invasieve exoten ook beschouwen. Je bent als overheid alleen aansprakelijk indien er sprake is van een maatschappelijk onaanvaardbaar tekort aan zorg. Een garantie van de overheid dat belanghebbenden geen schade zullen lijden als gevolg van invasieve exoten is er dus niet. En die hoeft de overheid ook niet te geven.’

‘In ons land staat de aanpak van invasieve exoten nog in de kinderschoenen’

BE SOCIAL
Scan, lees & deel!